

سیره پیامبر ﷺ و معصومین علیهم السلام

در سفر حج و عمره

سید محمد کریم شاهرودی

www.ketab.ir

انتشارات پرکاس

www.ketab.ir

سرشناسه	: کرم، شافعی، محمد محمود، ۱۳۴۵.
عنوان و نام پندآور	: سیره پیامبر گرامی، از دیدگاه حسین علیهم السلام در سفر حج و عمره/سید محمود کریمی، تهران: انتشارات پرکاس، ۱۳۹۸.
مشخصات نشر	: تهران: انتشارات پرکاس، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	: ۲۵۰ص.
شابک	: 978-600-746946-0
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
یادداشت	: کتابنامه: ص ۲۴۵؛ همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	: محمد(ص)، پیامبر اسلام، ۵۳ قبل از هجرت - ۱۱ق.
موضوع	: Muhammad, Prophet, d. 632
موضوع	: حج
موضوع	: Hajj*
موضوع	: حج عمره
موضوع	: Hajj omra*
موضوع	: ائمه اثناعشر -- حج
موضوع	: Imams (Shītes) -- Hajj
رده بندی کنگرد	: BPA/۱۸۸
رده بندی دیویی	: ۲۹۷/۳۵۷
شماره کتابشناسی ملی	: ۶۰۰۸۱۵۴

---

www.ketab.ir

سیره پیامبر ﷺ و معصومین علیهم السلام در سفر حج و عمره

نویسنده: سید محمود کریمی شاهرودی

چاپ دوم: بهار ۱۴۰۳

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۴۶۹-۴۶-۰۰

قیمت: ۲,۰۰۰,۰۰۰ ریال

شمارگان: ۲۰۰ جلد

چاپ: آریا

www.parkaas.ir

انتشارات پرکاس

تهران - بزرگراه اشرفی اصفهانی، بالاتر از جلال آل احمد، بن بست کله پلاک ۳
تلفن: ۰۲۱-۴۴۶۹۰۷۶۱

کلیه حقوق نشر این کتاب متعلق به انتشارات پرکاس است.

نگاه اجمالی به سیره:

مقدمه: مفهوم لغوی و اصطلاحی سیره؛ اهداف و فواید سفر به حج.

فصل اول: آشنایی با مفاهیم حج و زیارت؛ مفهوم لغوی و اصطلاحی حج، حجة الاسلام؛ شعائر الهی؛ برخی آداب زیارت، تربت حسینی همراه حاجی، برانت از مشرکین؛ زمان حج؛ جبل النور (غار حرا)؛ مولد النبى ﷺ؛ مولد الزهراء ﷺ.

فصل دوم: سیره پیامبر ﷺ و ائمه اطهار علیهم السلام در میقات و احرام؛ جایگاه میقات در حج؛ احکام احرام از ادنی الحل؛ اهمیت و فضیلت مسجد شجره؛ سیره نبوی ﷺ در میقات؛ استغفار و طلب آمرزش آن حضرت؛ واجبات احرام؛ آداب احرام؛ عرفانه احرام؛ میقات تحول راستین؛ اسرار تلبیه؛ اجابت به ندای الهی.

فصل سوم: سیره پیامبر ﷺ و ائمه اطهار علیهم السلام در مکه مکرمه و مسجد الحرام؛ احکام حرم؛ فضیلت و عظمت مکه؛ سیره نبوی ﷺ در حرم؛ حالات امام صادق علیهما السلام هنگام ورود به حرم؛ حالات پیامبر ﷺ هنگام مشاهده کعبه؛ امیرالمؤمنین علیهما السلام در کنار کعبه؛ سنگ میثاق؛ مقام ابراهیم علیهما السلام؛ حجر اسماعیل علیهما السلام؛ ناودان رحمت؛ رکن یمانی (رکن اهل بیت علیهم السلام).

فصل چهارم: سیره پیامبر ﷺ و ائمه اطهار علیهم السلام در سعی؛ مسعی از شعائر و نشانه‌های خدا؛ فضیلت‌های بی‌شمار سعی؛ تزکیه از گناه؛ دستورالعمل معنوی عرفانی امام چهارم علیهما السلام؛ سرّ تقصیر.

فصل پنجم: سیره پیامبر ﷺ و ائمه اطهار علیهم السلام در مشاعر؛ اهمیت عرفه؛ بشارت‌های رسول خدا ﷺ به اهل عرفات؛ آمرزش اهل عرفات؛ کوچ به مشعر الحرام؛ ضمانت خدا به اهل مشعر؛ ایام تشریق؛ واجبات منی، رمی جمرات؛ سیره نبوی ﷺ در رمی جمرات؛ رساندن گوشت‌های قربانی به فقرا؛ طواف وداع

با کعبه.

فصل ششم: سیره پیامبر ﷺ و انمه اطهار علیهم السلام در مدینه منوره و بقیع مظلوم؛ اكمال الحج، مقام و منزلت مدینه، شهر مدینه منوره، یک: آستانه منوره اشرف کائنات؛ دو: فتح مدینه با قرآن؛ سه: شهر نورانی؛ مسجدالنبی ﷺ؛ برخی از آداب زیارت؛ فضائل مسجدالنبی ﷺ: ۱- دیدار پیامبر ﷺ ۲- شفاعت رسول خدا ﷺ ۳- زیارت صدیقه طاهره ﷺ؛ فضائل بقیع؛ زیارت حضرت حمزه علیهم السلام و شهدای احد.

www.ketab.ir

فهرست تفصیلی

۲۱	.....	مقدمه
۲۱	.....	سیره پیامبر ﷺ و انعمه هدی الطیلة
۲۵	.....	پیش درآمد
۲۵	.....	ضرورت معرفت و آگاهی سرزمین وحی
۲۶	.....	اهداف و فواید سفر به حج
۲۹	.....	فصل اول: آشنایی با مفاهیم حج و زیارت
۳۱	.....	مفهوم لغوی و اصطلاحی حج
۳۱	.....	اهمیت حج از دیدگاه قرآن و روایات
۳۳	.....	ضرورت حج زیارت
۳۳	.....	الف) شرافت حج
۳۳	.....	حج واجب برتر از صدقه
۳۴	.....	فضیلت حج نسبت به آزادکردن بردگان
۳۴	.....	ب) میراث فردوس برین
۳۴	.....	نورانیت حج
۳۶	.....	ج) زهداسلامی
۳۷	.....	د) بازار آسمانی
۳۷	.....	شعائر الهی
۳۷	.....	حجّة الإسلام
۳۸	.....	مناسک حج
۳۸	.....	انواع حجّ و عمره
۳۸	.....	حجّ تمتّع
۳۹	.....	واژه عمره تمتّع
۳۹	.....	اعمال عمره تمتّع

۴۰	اعمال حج تمتع .....
۴۰	عمره مفرده .....
۴۱	اعمال عمره مفرده .....
۴۱	برخی از آداب زیارت .....
۴۱	تربت حسینی همراه حاجی .....
۴۲	آغاز سفر با غسل .....
۴۳	نماز و دعا .....
۴۴	زاد و توشه حلال .....
۴۵	همراهان شایسته .....
۴۶	شناسایی و معارفه .....
۴۷	طرح دوستی پایدار .....
۴۸	مروج خوبیها .....
۴۹	همراه هم‌شان انتخاب کن .....
۴۹	معیشت در سفر .....
۴۹	الف) توشه کافی و پاکیزه همراه داشتن .....
۵۰	ب) سخاوت‌مندی در سفر حج .....
۵۰	حفظ هزینه سفر .....
۵۱	برانت از مشرکین .....
۵۲	مکه .....
۵۳	زمان حج .....
۵۴	خانه ام هانی (دار المعراج) .....
۵۴	شق القمر .....
۵۵	جبل النور (غار حرا) .....
۵۶	غار ثور (مخفی‌گاه هجرت) .....
۵۷	شعب ابی طالب .....
۵۸	مولد النبی ﷺ .....

۵۹	مولد الزهراء <small>علیها السلام</small> .....
۶۰	کوه ابوقیس .....
۶۰	قبرستان مغلاه .....
۶۳	فصل دوم: سیره پیامبر <small>صلی الله علیه و آله</small> و ائمه اطهار <small>علیهم السلام</small> در میقات و احرام .....
۶۵	مقدمه .....
۶۵	میقات .....
۶۶	میقات در لغت .....
۶۷	مواقیت در اصطلاح .....
۶۷	جایگاه میقات در حج .....
۶۸	فلسفه احرام و حضور در میقات .....
۶۸	مواقیت عمره .....
۶۹	مسجد تعیم .....
۶۹	حُدُیَّتِه .....
۷۰	جُغْرانِه .....
۷۰	مواقیت حج .....
۷۱	تاریخچه میقات های پنج گانه .....
۷۱	جُحْفِه .....
۷۲	علت نام گذاری جحفه .....
۷۲	میقات وادی عقیق .....
۷۲	وادی عقیق در روایات .....
۷۳	موقعیت جغرافیایی وادی عقیق .....
۷۳	فاصله وادی عقیق تا مدینه .....
۷۴	میقات قرن المنازل .....
۷۴	میقات یَلْمَلْم .....
۷۴	موقعیت جغرافیایی یَلْمَلْم .....
۷۵	مسجد شجره .....

۷۵	اسامی دیگر این میقات
۷۶	موقعیت جغرافیایی مسجد شجره
۷۶	اهمیت و فضیلت مسجد شجره
۷۶	مسجد شجره در کلام امام صادق علیه السلام
۷۷	سیر احرام پیامبر ﷺ از مسجد شجره
۷۷	سال ششم هجرت صلح حدیبیه
۷۷	صلح حدیبیه (فتح المبین)
۷۸	سال هفتم عمره القضاء
۷۹	سال هشتم هجرت
۸۰	سال دهم؛ حجة الوداع
۸۱	سیره نبوی ﷺ در میقات
۸۱	لباس های احرام پیامبر ﷺ
۸۲	وسایل حج پیامبر ﷺ
۸۲	حج برای خدا
۸۳	بهداشت بدن
۸۴	لیک شعار حج می شود
۸۵	تلبیه پیامبر ﷺ
۸۶	استغفار و طلب آمرزش
۸۶	پیشتازی پیامبر ﷺ در علامت گزاری قربانیان
۸۶	تکرار زیاد ذی المعارج
۸۸	واجبات احرام
۸۸	آداب احرام
۸۸	یک) غسل احرام
۸۸	دو) نماز احرام
۹۰	سه) کثرت و تکرار تلبیه
۹۰	چهار) لیکن مردان با صدای بلند

۹۰	عرفان احرام
۹۰	میقات تحول راستین
۹۱	مواجهه رو در رو با خدا
۹۱	پیمان با خدا
۹۱	میقات یادآور آخرت
۹۲	میقات وادی قداست و نور
۹۲	اسرار تلبیه
۹۲	یک) اجابت به ندای الهی
۹۳	دو) تردّد بین ترس و امید
۹۴	سه) کندن لباس مخالفت پروردگار
۹۵	چهار) رهایی از دوزخ و نفاق
۹۵	لیک زبان خلایق
۹۶	پنج) خشیت و فروافتادگی
۹۶	مستحبات تلبیه
۹۹	فصل سوم: سیره پیامبر ﷺ و ائمه اطهار علیهم السلام در احکام حرمه و مسجد الحرام
۱۰۱	حرم
۱۰۱	آغاز پیدایش حرم
۱۰۲	علائم و نشانه های حرم
۱۰۲	سرّ پیدایش حدود حرم
۱۰۳	احکام حرم
۱۰۳	فضیلت و عظمت مکه
۱۰۴	شهر انبیاء الطیبین و صالحان
۱۰۵	شهر فرشتگان
۱۰۶	خانه پاکان
۱۰۶	عبادت در مکه
۱۰۷	ختم کردن قرآن

۱۰۷	راه رفتن در مکه
۱۰۸	ذکر و یاد خدا
۱۰۸	سجده در مکه
۱۰۸	فضیلت حضور در مکه قبل از اعمال
۱۰۹	سیره نبوی ﷺ در حرم
۱۰۹	مسجد الحرام
۱۱۰	آداب ورود به مسجد الحرام
۱۱۱	حالات امام صادق علیه السلام هنگام ورود به حرم
۱۱۲	کعبه
۱۱۳	ارکان کعبه
۱۱۴	پرده کعبه
۱۱۵	طواف
۱۱۶	ادب طواف
۱۱۶	فلسفه طواف
۱۱۶	اختلاط زنان و مردان در طواف
۱۱۷	ملتزم
۱۱۸	حطیم
۱۱۸	مستحار
۱۲۰	فوائد و آثار مشاهده کعبه
۱۲۱	سیره پیامبر ﷺ در مسجد الحرام
۱۲۱	رسول خدا ﷺ هنگام مشاهده کعبه
۱۲۱	استفاده تبلیغی پیامبر ﷺ از حوادث طبیعی
۱۲۱	نظارت پیامبر ﷺ بر طواف همراهان
۱۲۲	طواف کردن سواره پیامبر ﷺ
۱۲۲	ارزش گذاری پیامبر ﷺ بر طواف عبدالمطلب
۱۲۳	طواف وداع

فهرست تفصیلی..... ۱۵

۱۲۳	امیرالمومنین <small>علیه السلام</small> در کنار کعبه
۱۲۶	نهی از چشم چرانی
۱۲۶	تعلیم دعای مشلول
۱۳۲	سؤال از خداوند
۱۳۲	حجر الأسود
۱۳۳	سنگ آسمانی
۱۳۵	مصافحه با خدا
۱۳۶	منافع و مقام عالی حجرالاسود
۱۳۷	احترام به مقام والای حجرالاسود
۱۳۸	مقام ابراهیم <small>علیه السلام</small>
۱۳۹	مقام ابراهیم <small>علیه السلام</small> علامت توحید
۱۴۰	یادگار منزلت ابراهیم <small>علیه السلام</small>
۱۴۱	اسرار نماز مقام ابراهیم <small>علیه السلام</small>
۱۴۱	۱. نماز بندگی
۱۴۲	۲. نماز ولایت
۱۴۳	حجر اسماعیل <small>علیه السلام</small>
۱۴۴	با فضیلت ترین مکان
۱۴۴	مدفن اسماعیل <small>علیه السلام</small> و هاجر
۱۴۹	فلسفه ناودان طلا
۱۴۹	یک: آب شفا دهنده
۱۵۰	دو: آمرزش گناهان
۱۵۱	سه: تسلیم کامل در پیشگاه الهی
۱۵۲	رکن یمانی
۱۵۳	سیره نبوی <small>صلی الله علیه و آله</small> در رکن یمانی
۱۵۳	محل نزول فرشتگان
۱۵۵	رکن اهلیت <small>علیه السلام</small>

۱۵۵	..... مستحبات بین طواف و سعی
۱۵۵	..... زمزم
۱۵۶	..... نوشیدن آب زمزم بعد از طواف
۱۵۷	..... نامهای زمزم
۱۵۷	..... چگونگی پیدایش زمزم
۱۵۸	..... حکمت‌ها و آثار زمزم
۱۵۸	..... یک (تولد) دوباره
۱۵۹	..... (دو) نهر شفا بخش
۱۶۱	..... فصل چهارم: سیره پیامبر ﷺ و ائمه اطهار علیهم السلام در سعی و سعی
۱۶۳	..... مَسْعَى
۱۶۴	..... سعی از شعائر و نشانه‌های خدا
۱۶۵	..... آداب سعی
۱۶۵	..... سعی بین صفا و مروه
۱۶۶	..... ادب سعی
۱۶۷	..... پیامبر ﷺ به سوی صفا می‌رود
۱۶۹	..... فلسفه سعی
۱۷۱	..... فضیلت‌های بی‌شمار سعی
۱۷۱	..... ۱. تزکیه از گناه
۱۷۲	..... ۲. شفاعت ملائکه
۱۷۲	..... ۳. از بین برنده تکبر و گردن‌کشی
۱۷۲	..... ۴. فلسفه هروله
۱۷۳	..... دستورالعمل معنوی عرفانی امام چهارم علیهم السلام
۱۷۴	..... تقصیر
۱۷۷	..... فصل پنجم: سیره پیامبر ﷺ و ائمه اطهار علیهم السلام در مشاعر
۱۷۹	..... عرفات
۱۸۰	..... وقوف در عرفات

۱۸۱	.....	فلسفه عصر عرفات
۱۸۲	.....	اهمیت عرفه
۱۸۳	.....	چرا عرفات خارج از حرم است؟
۱۸۳	.....	برکت حضور امام عصر <small>علیه السلام</small>
۱۸۴	.....	همراهی امام عصر <small>علیه السلام</small> در موسم حج
۱۸۵	.....	مباهات خداوند به اهل عرفات
۱۸۶	.....	چند چیز شایسته اهل عرفات
۱۸۶	.....	۱. با طهارت در عرفات
۱۸۶	.....	۲. عبادت در عرفات
۱۸۷	.....	۳. مناجات در عرفات
۱۸۷	.....	کوچ پیامبر <small>صلی الله علیه و آله</small> سوی عرفات
۱۸۸	.....	خطابه پیامبر <small>صلی الله علیه و آله</small> قبل از عرفات
۱۸۹	.....	بشارت‌های رسول خدا <small>صلی الله علیه و آله</small> به اهل عرفات
۱۸۹	.....	یک) آموزش اهل عرفات
۱۹۰	.....	دو) شیون شیطان در عرفات
۱۹۱	.....	بزرگ‌ترین گناه در عرفات
۱۹۳	.....	بهترین موقف در عرفات
۱۹۴	.....	مشعرالحرام (مزدلفه)
۱۹۴	.....	کوچ به مشعرالحرام
۱۹۵	.....	اسامی و نام‌های مشعرالحرام
۱۹۵	.....	مستحبات و قوف در مشعرالحرام
۱۹۶	.....	حرکت با وقار پیامبر <small>صلی الله علیه و آله</small> به سوی مشعرالحرام
۱۹۷	.....	مراعات حال ضعفا و ناتوانان
۱۹۸	.....	پیامبر <small>صلی الله علیه و آله</small> دانم الوضو بود
۱۹۹	.....	پیامبر <small>صلی الله علیه و آله</small> پاسخگو به مراجعین
۱۹۹	.....	ضمانت خدا به اهل مشعر

۲۰۰	..... مشعر و مهمانی خدا
۲۰۰	..... آمرزش الهی
۲۰۱	..... اینگونه عمل کنید
۲۰۱	..... استحباب جمع سنگ ریزه از مشعر
۲۰۱	..... صبحگاه مزدلفه
۲۰۲	..... آداب خروج از مشعر الحرام
۲۰۲	..... بدرقه فرشتگان
۲۰۲	..... کوچ از مشعر همراه با ذکر خدا
۲۰۴	..... وقار در حرکت
۲۰۵	..... مأذم و محسر
۲۰۶	..... هروله در وادی محسر
۲۰۷	..... تهذیب اخلاق همسفران
۲۰۸	..... منی
۲۰۹	..... ایام تشریق
۲۰۹	..... منی و رضای خدا
۲۱۱	..... واجبات منی
۲۱۱	..... الف) رمی جمرات
۲۱۳	..... عفو گناهان
۲۱۳	..... ذخیره و نورانیت در قیامت
۲۱۳	..... سیره نبوی ﷺ در رمی جمرات
۲۱۴	..... پیامبر ﷺ و آموزش رمی جمرات
۲۱۵	..... ذکر خدا هنگام رمی جمرات
۲۱۶	..... ب) قربانی
۲۱۹	..... نحر شتران پیامبر ﷺ
۲۲۰	..... رساندن گوشت های قربانی به فقرا
۲۲۰	..... ج) حلق یا تقصیر

۲۲۱	نوری در بهشت
۲۲۱	حلق پیامبر ﷺ
۲۲۲	تبرک جستن به موهای پیامبر ﷺ
۲۲۲	دعای پیامبر ﷺ برای سرتراشیدگان
۲۲۳	پاسخ به پرسش‌ها
۲۲۴	مسجد خیف
۲۲۴	اهمیت مسجد خیف
۲۲۴	طواف کعبه پس از قربانی در روز عید
۲۲۵	فصل ششم: سیره پیامبر ﷺ و ائمه اطهار <small>علیهم‌السلام</small> در مدینه منوره
۲۲۷	اکمال الحج
۲۲۸	مقام و منزلت مدینه
۲۲۸	نام‌های مدینه منوره
۲۲۸	شهر مدینه منوره
۲۲۸	یک: آستانه منوره اشرف کائنات
۲۲۹	دو: فتح مدینه با قرآن
۲۲۹	سه: شهر نورانی
۲۳۰	مسجد النبی ﷺ
۲۳۱	برخی از آداب زیارت مسجد النبی ﷺ
۲۳۳	فضائل مسجد النبی ﷺ
۲۳۳	۱. زیارت پیامبر ﷺ
۲۳۴	۲. شفاعت رسول خدا <small>صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم</small>
۲۳۵	۳. زیارت صدیقه طاهره <small>علیها‌السلام</small>
۲۳۶	بقیع مظلوم
۲۳۷	فضائل بقیع
۲۳۹	زیارت شهدای احد
۲۳۹	حضرت حمزه <small>رضی‌الله‌عنه</small> : افضل الشهداء

۲۰..... سیره پیامبر ﷺ و معصومین علیهم السلام در سفر حج و عمره

۲۴۰..... پیامبر خدا ﷺ و زیارت قبر حمزه الطیبه

۲۴۰..... فاطمه زهرا علیها السلام و زیارت حضرت حمزه علیه السلام

۲۴۳..... زیارت جامع اول (جامعه صغیره)

۲۴۵..... منابع و مأخذ

www.ketab.ir

مقدمه

سفر بیت‌الله الحرام و توفیق زیارت خانه خدا و حرم نبوی ﷺ سرمایه‌ای عظیم برای بالندگی و پویایی انسان‌ها و جوامع انسانی محسوب می‌شود. حج، نمایشی پرشکوه از اوج رهایی انسان موحد از همه‌چیز جز او، و جلوه بی‌مانندی از عشق و ایثار، و آگاهی و مسئولیت، در گستره حیات فردی و اجتماعی است. پس حج تبلور تمام‌عیار حقایق و ارزش‌های مکتب اسلام است.

سیره پیامبر ﷺ و اندیشه‌های الهی

«سیره» در لغت به معنای سنت، روش، هیئت، حالت، طریقه و راه و رسم است و با توجه به مفهوم و استعمال آن می‌توان «سیره» را نوع رفتار و سبک رفتار و طریقه زندگی معنا کرد.^(۱) اما در اصطلاح، «سیره» به معنای شرح زندگی پیامبر اکرم ﷺ یا بزرگان دین و شخصیت‌های برجسته است.^(۲)

براین باوریم که یکی از منابع شناخت برای عمل و رفتار، پس از قرآن کریم و ده‌ها آیه کریمه آن؛ سیره وجود مقدس رسول اکرم ﷺ و اهل بیت عصمت و طهارت علیهم‌السلام است. در حوزه گفتار، بهترین منبع برای شناخت و آگاهی، کلمات گهربار و پیام‌های نورانی و تذکرات اخلاقی آنان است. وجود مقدس نبی اکرم ﷺ در مورد سخنان خود فرموده‌اند: «اعطیت جوامع الکلم»؛^(۳) «خداوند به من کلمات جامعه داده است» و امام صادق علیهم‌السلام

۱. لسان العرب، ج ۲، ص ۲۵۲. ۲. طریحی، مجمع البحرین، ج ۲، ص ۲۴۰. ۳. بحار الانوار، ج ۳۹، ص ۷۶.

می فرماید: «اتَّبِعُوا آثَارَ رَسُولِ اللَّهِ وَ سُنَّتَهُ فَخُذُوا بِهَا»؛^(۱) «از آثار و سنت پیامبر خدا تبعیت و به آن‌ها عمل کنید».

در قرآن کریم خدای متعال تنها خلق و خوی پیامبر اعظم ﷺ را مورد تمجید قرار داده و از آن به عظمت یاد نموده است. «وَ إِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ»^(۲) و بر ماست به حکم دستور الهی «لکم فی رسول الله اسوة حسنه»^(۳) اخلاق و سیره رفتاری حضرت ختمی مرتبت را سرمشق خود گیریم. آن بزرگوار دارای اصولی در رفتار بوده‌اند که به تحقیق همان اصول، معیار رفتار و ملاک عمل ما می‌تواند باشد

براین اساس، لازم است که شیوه و رفتار نبی اکرم ﷺ را در سفر نورانی حجة الوداع با ننگ جامع بررسی کنیم؛ چگونگی تلبیه و احرام آن حضرت و ذوات مقدسه معصومین علیهم السلام را در حج و عمره، سلوک عبادی و چگونگی مواجهه با کعبه معظمه، انجام مساجد و مراقبت از اعمال همراهانش، چگونگی مواظبت‌های اخلاقی از هم سفرانش خصوصاً جوانان در جوارش، روش پاسخگویی به پرسش‌های اصحاب، پاسخ به درخواست‌ها و اجابت دعا برای آمرزش گناهان آنان، تذکرات اخلاقی در منی و عرفات، قربانی و حلق و سکونت در ایام تشریق در منی و... تمامی این امور می‌تواند اصول و معیار عمل صحیح برای همگان باشد.

در پایان از همه سرورانی که در این اثر همفکری و همکاری نموده‌اند تشکر می‌نمایم خداوند همه مشتاقان و ضیوف الرحمن را مورد توجه امام عصر علیه السلام قرار دهد و مشمول این دعای نورانی اش: «اللهم بارک لِلْحُجَّاجِ وَ

۳. سوره احزاب: آیه، ۲۱.

۲. سوره قلم: آیه، ۴.

۱. همان، ج ۷۵، ۲۱۶.

الرُّؤَا فِي الزَّادِ وَ التَّفَقُّةِ وَ أَفْضِ مَا أُوجِبَتْ عَلَيْهِمْ مِنَ الْحَجِّ وَ الْعُمْرَةِ
بِفَضْلِكَ وَ رَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ» ان شاء الله تعالى.

ذی قعدہ ۱۴۳۸

سید محمود کریمی شاهرودی

پیش‌درآمد

ضرورت معرفت و آگاهی سرزمین وحی

جاذبه زیارت خانه خدا و حضور در مشاهد مشرفه و مواقف کریمه که یادگارهای فراوانی از پیامبر ﷺ و حضرات انمه اطهار الطیبه دارد از جمله اینکه امیرالمؤمنین علیه السلام در آخرین وصایای خود به فرزندان بزرگوارش امام حسن و امام حسین علیهم السلام و مسلمانان فرمود: خدا را خدا را! درباره خانه خدا تا هستید آن را خالی نگذارید، زیرا اگر کعبه، خلوت شود، مهلت داده نمی‌شود.^(۱)

در سیره امام حسن علیه السلام همین بس که آن حضرت ۲۰ تا ۲۵ بار حج پیاده انجام داده است. امام محمد باقر علیه السلام روایت کرده است: امام حسن علیه السلام فرمود: من از حلهای بسیار می‌کنم و شرم دارم از اینکه او را ملاقات کنم درحالی که پیاده به سوی کعبه می‌روم یا خانه‌اش نرفته باشم.^(۲)

در حدیثی دیگر امام صادق علیه السلام در این باره فرموده است: «إِنَّ الْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ عليه السلام حَجَّ خَمْسًا وَعِشْرِينَ حَجَّةً مَاشِيًا»^(۳) «بارها با پای پیاده و بدون مرکب حج انجام داد».

در روایتی دیگر آمده است: امام حسن مجتبی علیه السلام در کنار خانه کعبه، درحالی که خود را به رکن یمانی چسبانده بود، با خدا راز و نیاز می‌کرد: خدایا! به من نعمت‌های فراوان عطا کردی و مرا شکرگزار آن نیافتی، مرا آزمودی و صابر و شکیبایی نیافتی، اما به خاطر ناسپاسی، از من سلب نعمت نکردی و چون شکیبایی لازم را نکردم، به شدت ابتلا و گرفتاری من نيفزودی، «الهی ما

۱. نهج البلاغه، نامه ۴۷.

۲. همان، ج ۴۳، ص ۳۳۹؛ المناقب، ج ۴، ص ۱۴.

۳. بحار الانوار، ج ۴۳، ص ۳۳۹.

يَكُونُ مِنَ الْكَرِيمِ الْأَلْكَرِيمِ»؛ «خدایا از کریم جز کرامت و بزرگواری سزاوار نیست». (۱) و دیگر معصومین علیهم السلام که در بخش های دیگر به آن ها اشاره خواهد شد.

براین اساس با تأسی کامل به این بزرگواران و نیز در مقابل دل های مشتاق و شیدای زیارت مشاهد مشرفه؛ لازم است که برای معرفت و آگاهی کامل از ادب و آداب تشریف در سرزمین وحی و اینکه با داشتن سرمایه بزرگ تشریف به مشاهد مشرفه و مواقف کریمه، با چه اماکن مقدسی روبروست و با چه مقام بزرگی سخن می گوید و کوچکی خود و عظمت صاحب خانه را متذکر باشد باید از سیره پیامبر ﷺ و معصومین علیهم السلام بهره مند شود امید است ان شاء الله بتوانیم در این مجلد به کامل اما بالاجمال به این هدف بزرگ توفیق پیدا نماییم.

اهداف و فواید سفر به حج

صاحب جواهر الکلام در این باره می گوید:

«حج، اهداف و فوایدی دارد که شمارش آن ناممکن است. زیرا روشن است که خدای تعالی سنت حج را برای اظهار جلال و بزرگی و بلندی مرتبت خویش و اعلان بندگی و عبودیت و ذلت و استکانت مردم واجب نموده است» (۲) لذا در روایات اسلامی می خوانیم:

یکی از فواید حج نشر اخبار و آثار رسول الله ﷺ به تمام جهان اسلامی

است.

۱. بحار الانوار، ج ۹۶، ص ۱۹۷.

۲. جواهر الکلام ج ۱۷ ص ۲۱۴ و ص ۲۱۸.

هشام بن حکم که از دوستان دانشمند امام صادق علیه السلام است می گوید: از آن حضرت درباره فواید و فلسفه حج و طواف کعبه سؤال کردم، فرمود:

«خداوند این بندگان را آفرید... و فرمان‌هایی در طریق مصلحت دین و دنیا به آن‌ها داد، از جمله اجتماع مردم شرق و غرب را (در آیین حج) مقرر داشت، تا مسلمانان به خوبی یکدیگر را بشناسند و از حال هم آگاه شوند و هر گروهی سرمایه‌های تجاری را از شهری به شهر دیگر منتقل کنند. و برای اینکه آثار پیامبر صلی الله علیه و آله و اخبار او شناخته شود، مردم آن‌ها را به خاطر آوردند و هرگز فراموش نکنند.»^(۱)

و از جمله فواید حج لغو هرگونه امتیاز و برتری‌جویی است و به همین جهت انسان‌ها باید به هنگام احرام لباس دوخته را از بدن بیرون کنند تا هیچ‌گونه امتیازی میان آن‌ها نباشد.^(۲)

از سوی دیگر، حج می‌تواند عامل به یک کنگره عظیم فرهنگی شود و اندیشمندان جهان اسلام در ایامی که در مکه می‌گردند هم‌آیند و افکار و ابتکارات خویش را به دیگران عرضه کنند.

کلام آخر از امام صادق علیه السلام که می‌فرماید:

«اگر هر قوم و ملتی تنها از کشور و بلاد خویش سخن بگویند و تنها به مسائلی که در آن است، بیندیشند، همگی نابود می‌شوند و کشورهایشان ویران می‌شود، منافع آن‌ها ساقط می‌شود و اخبار واقعی در پشت پرده قرار می‌گیرد.»^(۳)

۱. وسائل الشیعه، ج ۱۱، ص ۱۴.

۲. فی ظلال القرآن، ج ۱، ص ۲۰۰.

۳. وسائل الشیعه، ج ۸، ص ۹.